

REISVERSLAG

van het geslaagde bezoek aan Japan van Vereniging Tilburg Minamiashigara (VTM)

Namens VTM heeft een delegatie van zaterdag 2 tot en met zaterdag 9 oktober 2010 in het kader van de stedenband Tilburg – Minamiashigara, een bezoek gebracht aan Japan.

Tussen Tilburg en Minamiashigara in Japan bestaat er al 22 jaar een succesvolle stedenband. Jaarlijks zijn er uitwisselingen van delegaties met verschillende maatschappelijke thema's. Voor het bezoek van de delegatie aan Minamiashigara in oktober 2010 is op speciaal verzoek vanuit Japan het lokale contact meer centraal gesteld. Als thema voor het bezoek koos VTM voor duurzaamheid, op economisch, milieu en maatschappelijk gebied. De banden met het lokale bestuur, lokale bedrijven en zustervereniging Minamiashigara Sister City Association (MSCA) worden aangehaald. Maatschappelijk verantwoord ondernemen staat hierbij centraal. De onderwerpen en het programma zijn in onderling overleg samengesteld: waterkracht voor productie van elektriciteit, ophalen en recyclen van huisvuil, verwerking van afval tot compost, duurzaamheid in het onderwijs, energiebesparing en duurzame bedrijfsterreinen.

De delegatie is als volgt samengesteld:

Peter van Mierlo, voorzitter VTM

Ronald Engel, penningmeester VTM

Yasuko Zetteler-Nagano, organisatie/tolk, bestuurslid VTM

Dineke van den Dungen, secretaris VTM

Ger Bakker, projectmanager duurzaamheid VTM

Robert Kint, programmamanager milieu ,gemeente Tilburg

Emile Kuppens, programmamanager economie, gemeente Tilburg

Wilbert Wouters, manager ingenieursbureau, gemeente Tilburg

Mia Verhoef, projectmanager bedrijfsterreinen, gemeente Tilburg

Jef Verboven, sustainable environment technologist energy FUJIFILM BV

Wim Hooijen, directeur Stockwise Self Storage en Binnenstadservice Tilburg

Welkomsparty

Op zaterdagmiddag 2 oktober wordt de delegatie ontvangen door de zustervereniging met een welkomsparty in een restaurant in Minamiashigara waarbij de burgemeester ook een welkomswoord spreekt. De delegatieleden krijgen de gelegenheid om kennis te maken met het gastgezin en brengen met hen het weekend verder door.

Weekprogramma

MSCA stelde i.s.m. VTM een vol weekprogramma samen. In een compact busje bezoekt de delegatie bedrijven en een basisschool waar we zonder uitzondering met alle egaards worden ontvangen. In uitgebreide rondleidingen en bedrijfspresentaties krijgen we een beeld van de wijze waarop duurzaamheid wordt toegepast.

De Gastgezinnen

Tijdens de welkomsparty worden delegatieleden gekoppeld aan gastgezinnen die zich de hele week enorm inzetten om ons een onvergetelijk week te bezorgen. Tot in de kleinste details, een stroom aan kleine attenties en welkomsboekjes, laten ze merken blij te zijn met onze komst. Na drie maanden gezocht te hebben onder abnormaal hoge temperaturen is het eindelijk aangenaam weer in Minamiashigara.

Bedrijfsbezoeken

Last Disposal Institution

Als eerste wordt een bedrijf bezocht waar niet recyclebare materialen worden verwerkt. Keramiek wordt in kleine stukken vermalen, opgeslagen in een rivierdal waarin matten van kunststofvezels zijn aangebracht om lekken van vervuild water te voorkomen. In de matten zitten sensoren die lekken waarnemen. Er is een afzonderlijke installatie voor waterzuivering om veilig te kunnen lozen in het oppervlakte water. Plastic wordt recycled en afgewerkte bakolie wordt gebruikt als biodiesel voor stadsbussen.

Waterzuiveringsinstallatie

Een lokale afvalwaterzuiveringsinstallatie is gesitueerd in de bovenloop van een smalle rivier. Ter plekke wordt met waterkracht van een kleine waterval elektriciteit geproduceerd die wordt ingezet voor het aandrijven van de installatie voor waterzuivering en energievoorziening van huishoudens.

Recyclingbedrijf Nankai

Nankai heeft zich volledig toegelegd op recycling van kunststof materialen. Kunststof filmcamera's van FUJI voor eenmalig gebruik, cartridges van Fuji Xerox, plastic flessen en overige kunststof materialen worden recycled. Gebruikte en ingeleverde cartridges worden gecontroleerd, opnieuw gereed gemaakt, onderdelen, vervangen of als grondstof voor nieuwe producten gebruikt. Vrijkomende gassen worden gereinigd.

Naast recycling is Nankai actief in maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het bedrijf zet zich in voor de gemeenschap van Minamiashigara: toiletten van scholen worden samen met leerlingen schoongemaakt, op vrijdag wordt de omgeving van de fabriek schoon geveegd, het station wordt schoongemaakt en er wordt deelgenomen aan lokale evenementen.

Bierbrouwerij Asahi

Bij de fraai gelegen bierbrouwerij Asahi wordt uitleg gegeven over reductie van CO₂-emissie, energiebesparing en efficiënt gebruik van water.

's Avonds is er een welkomsparty in het Asahirestaurant waarbij aanwezig zijn burgemeester en loco burgemeester van Minamiashigara, een onderwijs-ambtenaar, voorzitter en vicevoorzitter van MSCA, boardmembers (overige bestuursleden) en tolken, leden van de zusterorganisatie die goed Engels praten.

FUJIFILM

In de fabriek van FUJIFILM in Ashigara wordt speciale aandacht besteed aan de productie van LCD-film voor flat screens en overige toepassingen. Daarbij zijn efficiënt gebruik van energie en water uitgangspunt voor het productieproces. Voor energie streeft FUJIFILM naar een zo hoog mogelijk niveau van zelfvoorziening met de inzet van duurzame energie.

Basisschool Mukaida

Op basisschool Mukaida wordt de delegatie zeer hartelijk ontvangen met de opvoering van een oude oogstdans in de gymzaal waarbij de kinderen op speelse wijze een band met de seizoenen ontwikkelen.

We wonen een les bij in een bijzonder programma over duurzaamheid waarbij kinderen van 10, 11 jaar bewust worden gemaakt van het milieu in hun omgeving en er zelf planmatig invloed op uit leren oefenen. De opzet van het lesprogramma is volgens Kids'ISO 14000. Dit is een internationaal milieueducatie programma voor kinderen. Het programma wordt breed gesteund door organisaties als UNESCO en ISO, lokale overheden en bedrijven.

Er wordt contact gelegd met eco-kids instructor Yasushi Sakata van Fuji Xerox, die aanbiedt een bezoek aan het hoofdkantoor van UNESCO in Parijs in november 2010 te combineren met een bezoek aan Tilburg om een seminar te geven over het programma. De schoolleiding nodigt ons na de les uit voor een gezamenlijke lunch met de kinderen. In een tafelschikking van vijf kinderen en één delegatielid komen, ondanks de taalbarrière, wonderlijke gesprekken opgang,

Fuji Xerox

Fuji Xerox is een joint venture partnerschap van Fuji Photo Film en de Amerikaanse onderneming Xerox. Het bedrijf ontwikkelt en produceert kopieermachines op basis van volledige recycling van zowel de apparatuur als gebruikte materialen waardoor het drukproces zo duurzaam mogelijk wordt.

Presentaties op gemeentehuis

In het gemeentehuis geven delegatieleden en de burgemeester presentaties over duurzame zaken zoals die zich voordoen in Tilburg en Minamiashigara. Na inleidende toespraken van Peter van Mierlo, voorzitter VTM en Nobuaki Kobayashi, voorzitter van MSAC, worden presentaties verzorgd door de gemeente Tilburg.

Robert Kint geeft als coördinator mede namens zijn collega's een overzicht van de uitgangspunten voor duurzaamheid bij het gemeentebestuur van Tilburg. Hierna wordt een promotiefilm over Tilburg getoond. Emile Kuppens presenteert uitgangspunten voor een duurzame economie in een logistieke stad als Tilburg. Mia Verhoef verzorgt een presentatie over de opzet van het duurzame bedrijventerrein Vossenbergh West II. Als manager ingenieursbureau Tilburg geeft Wilbert Wouters voorbeelden van duurzaam uitgevoerde werken zoals openbare verlichting, onderhoud en energiebesparing.

Jef Verboven van FUJIFILM, Tilburg geeft een presentatie over de lange termijn strategie waarbij uit wordt gegaan van duurzaamheid en het maken van nieuwe duurzame producten.

Zo worden membranen ontwikkeld voor waterbehandeling en het scheiden van aardgas uit biogas. Om voor de energievoorziening minder afhankelijk te zijn van derden, worden in 2011 op de locatie van FUJIFILM vijf windmolens geplaatst met een productie van 21,2 miljoen kWh per jaar. Hiermee wordt duidelijk dat ook 'het produceren van de eigen toekomst' voor FUJIFILM belangrijk is.

De burgemeester van Minamiashigara geeft als laatste zijn presentatie over de uitgangspunten voor een duurzaam beleid. Een belangrijk onderdeel is het onderwijs waarvoor in samenwerking met gemeente, scholen en bedrijven het Kids'ISO 14000 programma is opzet door ArTech (International Art & Technology Cooperation Organization). Leerlingen in de hoogste klassen van het basis-onderwijs krijgen instructies voor het maken van een eigen actieplan met evaluatie van het bereikte resultaat. Inwoners worden betrokken bij het schoonmaken van de stad met het organiseren van een integrale schoonmaakdag. Andere maatregelen om duurzaamheid te verbeteren zijn subsidies voor het plaatsen van zonnepanelen, meer inzet van schonere en hybride auto's en compensatie van CO2-emissie met de aanplant van bomen. Om te komen tot CO2 vrije energie moet er meer waterkracht, biomassa, zonne- en windenergie en energie uit aardwarmte worden ingezet.

De presentaties (allemaal in de weken vooraf door een vrijwilliger vertaald in het Japans) worden bijgewoond door een volle zaal met geïnteresseerde burgemeester, wethouders, ambtenaren en leden van MSCA. Na afloop worden vragen gesteld en komen discussies op gang.

Veel mogelijk in weinig ruimte

Elke ochtend vertrekken we, immer vergezeld door toegewijde 'boardmembers' van de zusterorganisatie MSCA, in een compact busje vanaf het stadhuis in Minamiashigara. Alles: auto's, wegen, huizen, tuinen, is een maatje kleiner door de beperkte ruimte. Op kleine oppervlaktes blijkt het toch mogelijk veel groen te laten groeien, de bomen groeien uit kieren in gebouwen soms. Midden in wijken zijn er rijstvelden hoewel het eigenlijk andersom is, midden in rijstvelden zijn wijken gebouwd. Het is een manier om met tijdelijk braakliggend terrein in een stad om te gaan, laat bewoners er gewassen telen!

Natuurpark Hakone

Woensdagmorgen 6 oktober is er een excursie naar het landelijke bekende natuurpark Hakone, een bergachtig en bosrijk gebied in de directe omgeving van de berg Fuji. In deze omgeving komt stoom vanuit de bodem. Daarmee is duidelijk dat aardwarmte hier een serieuze optie is voor duurzame energie.

Zentempel

Na de lunch wordt een bezoek gebracht aan de zentempel Daiyuzan Saijo-ji, die is gesitueerd in een schitterend heuvelachtig cederbos waar met duurzaam bosbeheer bomen vijfhonderd jaar oud kunnen worden.

Friendshipparty

's Avonds stellen de delegatieleden zich op de goed verzorgde friendshipparty in de Fuji-club op een persoonlijke manier voor aan leden van de zusterorganisatie, vertegenwoordigers van de gemeente, bestuurders van bezochte bedrijven en de gastgezinnen. Dit wordt zeer gewaardeerd. Ervaringen, kennis en visitekaartjes worden uitgewisseld.

Green Car

Op donderdagmorgen 7 oktober wordt 's morgens vroeg afscheid genomen van de gastgezinnen en vertrekt de delegatie naar het Yokohama prefectural government (provinciehuis van provincie Kanagawa). Daar worden een boeiende presentatie en demonstratie bij van de volledig elektrische aangedreven Green Car van Nissan. Het laden van de accu's vindt volledig plaats door middel van units met zonnepanelen. Daarmee is de gebruiksfase volledig duurzaam. De provincie promoot elektrische auto's met verschillende maatregelen, bewustwordingscampagnes, subsidies, parkeervoordeelacties etc.

Alle leden van de delegatie worden verrast met een rondrit, waarbij het rijden volledig gelijkwaardig en stiller blijkt te gaan dan met een personenauto op fossiele brandstof. De nieuwe lichtgewicht elektrische auto, die aan alle veiligheidseisen voldoet, wordt ingezet bij de politie en daarvoor worden honderd oplaadpunten geïnstalleerd in de provincie Kanagawa. De oplaadtijd gaat ongeveer 30 minuten per auto bedragen. In samenwerking met ISUZU motor en de KEIO universiteit worden ontworpen gemaakt voor de grotere elektrisch aangedreven voertuigen.

Er wordt gelunched in Chinatown en een bezoek gebracht aan het centrum en het moderne havengebied van Yokohama. Aan het eind van de middag vertrekt de delegatie naar Tokyo.

Tokyo

Op vrijdag 8 oktober heeft MSCA een indrukwekkende sightseeingtour georganiseerd. Per bus en boot bezichtigt de delegatie hoogtepunten van wereldstad Tokyo. 's Avonds maken we kennis met de metro en zijn bijzondere reizigers en bewoners. Vanuit Tokyo worden ansichtkaarten verstuurd naar alle leden van VTM in Nederland. Zaterdag 9 oktober is het vertrek naar vliegveld Narita bij Tokyo voor de retourvlucht naar Amsterdam.

Zo schoon op straat!

De gemeenschapszin in Minamiashigara valt erg op, ook dat het heel schoon is overal. Het kleinste prulletje wordt opgeraapt van straat, het kan dus. Kinderen worden er mee opgevoed dat afval in een afvalbak hoort of in een meegebracht afvalzakje. Hoewel er nauwelijks afvalbakken in de openbare ruimte staan is het toch schoon. In huis is ook veel aandacht voor hygiëne: binnen schoenen uit en slofjes aan, op de toilet speciale slofjes en in de tatamikamer (traditioneel Japanse kamer) geen sloffen maar sokken.

Spin off: seminar Kids'ISO

Als vervolg op het bezoek aan basisschool Mukaida brengt Yasushi Sakata, instructeur van het Kids'ISO 14000 programma in november 2010 een bezoek aan Tilburg. Hij geeft een seminar aan medewerkers van gemeente Tilburg, Natuurmuseum Brabant en leden van het VTM bestuur. Gemeente Tilburg en Natuurmuseum Brabant onderzoeken de mogelijkheden voor inhoudelijk inzet van dit programma bij natuur- en milieueducatie in Tilburg.

Nawoord

Het bezoek aan Japan heeft een grote bijdrage geleverd aan kennisuitwisseling, netwerken en de banden met de Japanse zusterorganisatie MSAC zijn aanzienlijk verstevigd. De organisatie van het programma, dat in onderling overleg tot stand is gekomen, was perfect.

Als delegatie hebben we ervaren dat duurzaamheid stevig is verankerd in de Japanse maatschappij. Dat verklaart wellicht de aanpak bij FUJIFILM in Tilburg als het gaat om de inzet van duurzame energie. Leden van de delegatie hebben het verblijf in Japanse gastgezinnen als zeer gastvrij en leerzaam ervaren. Er zijn nieuwe contacten gelegd en bestaande contacten onderhouden.

G.W. Bakker, projectleider duurzaamheid VTM

Reacties delegatieleden

Jef Verboven:

Deze reis met de Vereniging Tilburg Minamiashigara was voor mij bijzonder leerzaam, ondanks het feit dat ik al tweemaal in Japan ben geweest. Het thema van de reis, duurzaamheid, gaf een goede gelegenheid om de aspecten op dit voor mij belangrijke gebied in Japan te ondervinden in zowel bedrijven, overheidsinstellingen als het onderwijs. Vooral de variëteit aan bezoeken, de hartelijke ontvangst door het organiserende comité en het verblijf in een Japans gastgezin hebben persoonlijk indruk op mij gemaakt.

Ik heb met deze reis veel bijgeleerd over Japan, de cultuur, de maatschappij en de relatie met vraagstukken waar wij in Nederland en Europa ook mee worstelen. De manier waarop ik Japan en Minamiashigara heb leren kennen is een grote aanvulling op de eerder gemaakte werkbezoeken voor FUJIFILM in Japan. Ook zal ik de ervaringen zeker kunnen gebruiken voor de items waar ik professioneel mee bezig ben.

Wim Hooijen:

Op professioneel vlak bood de reis inzicht in hoe Japanners met hun leefomgeving omgaan. Het begin van een beter milieu begint bij het individu zelf. De discipline die hierbij aan de dag gelegd wordt is een typisch voorbeeld van hoe het ook kan. De aanzet tot deze discipline wordt al jong aangeleerd op de scholen. Het dagelijks schoonmaken van de klassen door de leerlingen zelf wordt als vanzelfsprekend ervaren.

Japan heeft hiermee volgens mij een grote voorsprong op de rest van de wereld. De betrokkenheid van de medewerkers in de diverse bedrijven en instellingen is sterk en daarmee wordt consequenter omgegaan met werkwijze en procedures ter ondersteuning van duurzaamheid. In Yokohama heb ik technisch interessante zaken gezien zoals de elektrische auto en de toepassing van zakelijk gebruik tijdens de werkweek en privégebruik in het weekend.

Op persoonlijk vlak was het een unieke ervaring om enkele dagen deel uit te maken van een Japans gezin. De onderlinge uitwisseling van beide culturen was heel erg boeiend en er is een vriendschapsband met blijvend contact ontstaan.

Gemeentelijke kijk op de missie

Mia Verhoef, Wilbert Wouters, Emille Kuppens en Robert Kint zijn in de gemeente Tilburg betrokken bij het thema duurzaamheid en mochten de gemeente Tilburg tijdens deze missie vertegenwoordigen. De missie was voor de gemeente Tilburg, de gemeente Minamiashigara en voor onszelf erg nuttig.

Wederzijdse interesse en respect voor elkaar zijn belangrijk voor een duurzame samenwerking met Japanners. Tijdens het bezoek waren er veel momenten om van gedachten te wisselen. Bij de bedrijfsbezoeken, waaronder aan FUJI, kregen we veel inzicht in de wijze waarop Japanse bedrijven met duurzaamheid omgaan. Er waren drie formele bijeenkomsten met de burgemeester en andere gemeentebestuurders: het diner bij Asahi Breweries, het bezoek aan het gemeentehuis te Minamiashigara en het vriendschapsfeest. De bedrijfsdirecties en het gemeentebestuur van Minamiashigara lieten ons duidelijk blijken deze missie erg op prijs te stellen.

Inhoudelijk hebben we met name veel geleerd over afvalverwerking, onderwijs over duurzaamheid op basisscholen met het ISO-Kids programma en elektrisch rijden (Kanagawa prefectural, provinciehuis, in Yokohama). We hebben de relevante informatie overgedragen aan collega's bij de gemeente.

Na de reis zijn we met VTM en Natuurmuseum Noordbrabant in overleg gegaan met ISO-Kids voor een eventuele inpassing van het ISO-Kids programma in de natuur- en milieueducatie in Tilburg.

We logeerden ieder vijf nachten bij een gastgezin. De Japanse leden van de Vereniging Tilburg Minamiashigara deden erg hun best om ons zoveel mogelijk Japan te laten ervaren. Van traditioneel ontbijt, via persoonlijke gesprekken tot het bezoeken van plaatselijke bezienswaardigheden. We konden soms letterlijk in de keuken meekijken. Deze nieuwe vriendschapsbanden zullen ook na deze missie vervolgd worden.

**Namens de gemeentelijke delegatieleden,
Robert Kint, programmamanager milieu, gemeente Tilburg**